

ФІЗИЧНА ОСОБА – ПІДПРИЄМЕЦЬ
Агафонов Михайло Юрійович

ЗАТВЕРДЖУЮ

Фізична особа-підприємець

17.02.2026

[ел. підпис] Агафонов М. Ю.

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації педагогічних працівників загальної середньої
освіти**

**Освітня катастрофа vs НУШ: як зупинити інтелектуальну
деградацію**

Харків – 2026

Розробник: Гончар Михайло, практичний психолог, вчитель, автор майстер-класів, організатор тренінгів і семінарів.

Напрями підвищення кваліфікації: подолання освітніх втрат здобувачів освіти у другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання); психосоціальна підтримка і травма-інформований підхід під час навчання здобувачів освіти у другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання).

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, які здійснюватимуть освітній процес у другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання) за темою «Навчання в умовах викликів: інструменти подолання освітніх втрат і підтримки учасників освітнього процесу» (наказ МОН України від 28.10.2025 № 1415)

Термін дії програми: з 2026 до 2030 року.

Рецензенти:

Третяк Анатолій - кандидат педагогічних наук, доцент, Херсонський державний університет.

Іваніцька Олена – вчитель української мови вищої категорії, методист, КЗ «Лиманський ліцей» (Харківська область).

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми зумовлена необхідністю комплексної відповіді системи освіти на безпрецедентні виклики, що постали перед Україною в умовах тривалої збройної агресії РФ, наслідків пандемії, вимушеного переміщення учасників освітнього процесу та особливостей впровадження реформи НУШ. У 2026 році та в перспективі до 2030 року критично важливим завданням стає не лише відновлення освітньої інфраструктури, але й системна робота з надолуження знань та психоемоційна стабілізація здобувачів освіти.

Ситуація набуває ознак освітньої катастрофи, оскільки, за даними міжнародних досліджень, значна частина учнів не володіє базовими навичками читання та математики, що посилюється внутрішніми проблемами системи: імітацією навчання, некомпетентним управлінням та кризою реформи НУШ.

В освітньому процесі панує тотальна демотивація та безвідповідальність здобувачів освіти. Учні 5-9 класів втратили орієнтири навчальної дисципліни, а тривале дистанційне навчання перетворило «освітні розриви» на непереборну прірву. Школа сприймається швидше як розважальний заклад для перетримки, ніж місце у якому здобувається освіта.

Педагогічна спільнота змушена самотійно долати наслідки системних помилок керівництва галуззю, яке не забезпечило вчителів перевіреними інструментами для подолання катастрофічних освітніх втрат.

Професія вчителя перебуває у стані глибокої девальвації. Відсутність поваги у суспільстві та знецінення педагогічної праці створюють умови, у яких вчитель змушений виконувати функції психолога, соціального працівника та ментора, не маючи на це ресурсу. Понад 40% учителів налаштовані піти з професії до 2030 року.

Програма акцентує на тому, що саме вчитель є головним в реформах, чия стійкість і емоційна грамотність є фундаментом безпечного освітнього середовища. Навчання надає вчителю ресурси, щоб уникати вигорання, підтримуючи інших. Програма розроблена з метою надання вчителям практичних алгоритмів дій для роботи в наявних умовах демотивації та низької престижності освіти для створення можливостей особистісного зростання як для учня, так і для самого педагога.

Цільова група: педагогічні працівники закладів загальної середньої освіти, які здійснюють процес у другому циклі базової середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми: програму складено як універсальну для всіх освітніх галузей, які викладають педагогічні працівники. Програма реалізується повністю відповідно до Типової програми. З метою актуалізації матеріалу і підсилення пріоритетних напрямів було частково змінено змістове наповнення програми, розробленої на основі типової у розмірі, що не перебільшує 20%.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації: виявлення ключових причин освітнього спаду у сучасних умовах та стратегії подолання цих явищ, удосконалення

професійних компетентностей педагогічних працівників задля ефективного виконання трудових функцій і завдань щодо організації освітнього процесу в другому циклі базової середньої освіти з урахуванням сучасних освітніх викликів, зокрема подолання освітніх втрат, принципів травма-інформованого підходу та надання психосоціальної підтримки учасникам освітнього процесу.

Завдання підвищення кваліфікації: забезпечити усвідомлення та розвинути здатність педагогів ідентифікувати зміст і відмінності між освітніми втратами й освітніми розривами;

удосконалити вміння використовувати діагностичні інструменти (зокрема цифрові) для виявлення освітніх втрат у здобувачів освіти;

сформувані здатність проєктувати індивідуальну освітню траєкторію учнів відповідно до їхніх потреб, інтересів для подолання освітніх втрат на основі результатів діагностування;

удосконалити навички з розроблення та реалізації програм щодо подолання освітніх втрат у здобувачів освіти;

ознайомити з впливом різних типів травматичного досвіду на учасників освітнього процесу та розкрити зв'язок між складною поведінкою учнів і їхніми травматичними переживаннями, що впливають на процес навчання;

підвищити здатність до реалізації принципів травма-інформованого підходу в освітньому процесі другого циклу базової середньої освіти;

удосконалити навички надання психосоціальної підтримки учасникам освітнього процесу і здійснення психоемоційної саморегуляції

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225): Предметно-методична компетентність (А2); Психологічна компетентність (Б1); Оцінювально-аналітична компетентність (Г3).

Очікувані результати підвищення кваліфікації: За результатами навчання слухачі оволодіють знаннями та набудуть (вдосконалять) уміння, навички щодо:

- ідентифікації та аргументації відмінностей між освітніми втратами та освітніми розривами;
- планування освітньої діяльності з урахуванням виявлених освітніх втрат учнів та обрання ефективних стратегій їх подолання;
- застосування інструментів (у т. ч. цифрових) для діагностування освітніх втрат і оцінювання рівня сформованості компетентностей в учнів;
- здійснення аналізу отриманих результатів діагностування щодо наявних освітніх втрат задля побудови індивідуальної освітньої траєкторії учнів;
- створення програм та/або окремих елементів занять, спрямованих на надолуження знань і подолання освітніх втрат у здобувачів освіти;
- реалізації змісту програм із подолання освітніх втрат у здобувачів освіти;
- володіння стратегіями створення фізичної та емоційної безпеки учнів у класі;
- інтерпретації поведінкових особливостей через призму травматичного досвіду учня та їх врахування під час організації освітнього процесу;

- аналіз адаптованості учнів до соціальної ситуації (оцінка взаємин з однокласниками, вчителями, членами сім'ї) та до процесу навчання (оцінка загальної навчальної мотивації, ставлення до окремих предметів та ін.), виявлення причин дезадаптації, надання психологічної допомоги;
- надання психосоціальної підтримки учасникам освітнього процесу.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Поточний контроль, самостійна робота					Підсумковий тест	Сума
Модуль 1		Модуль 2		Разом		
T1-T2	T3-T5	T1- T2	T2-T4			
10	20	15	15	60	40	100

До підсумкового тесту допускаються слухачі, які набрали протягом проходження навчання 20 балів і більше.

Оцінюються відповіді усні та письмові.

Повна, ґрунтовна відповідь, без помилок, оцінюється у 5 балів. Максимальна кількість балів виставляється, коли слухач вільно використовує набуті теоретичні знання, висловлює своє ставлення, демонструє високий рівень засвоєння загальних закономірностей та етапів подолання освітніх втрат і підтримки учасників освітнього процесу.

У випадку, коли слухач добре засвоїв теоретичний матеріал, аргументовано викладає його; висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту та його відповідь містить дрібні помилки (не більше 1-2), оцінка знижується на 1 бал за відповідне питання.

Коли слухач непереконливо відповідає, плутає поняття, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, – оцінка знижується до 1 бала.

0 балів нараховується у випадку неправильної відповіді на питання.

Підсумковий тест містить 20 питань. За правильну відповідь (співпадіння з ключем) на кожне питання нараховується 2 бали.

Для отримання документу про успішне підвищення кваліфікації слухач повинен набрати не менше 50 балів.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат, що формується і видається за допомогою програмних засобів платформи «Вектор».

Вартість: 1500 (одна тисяча п'ятсот) гривень за весь період навчання (підвищення кваліфікації).

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено 30 годин (1 кредит ЄКТС). Особливістю є поєднання лекційних, практичних занять та самостійної роботи, що реалізується за інституційною (дистанційною) формою. Самостійна робота передбачає опрацювання літератури та підготовку до контрольних заходів. Підсумкові заходи включають складання підсумкового тесту.

Зміст програми складається з 2 модулів та 9 взаємопов'язаних тем . На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 20 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, — 100 балів. Прохідний бал — 50. Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат, що формується і видається за допомогою програмних засобів платформи «Вектор».

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 30 год, з них: 6 год — лекційні заняття, 16 год — практична робота, 6 год — самостійна робота, 2 год — контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Системна робота щодо подолання освітніх втрат як передумова рівного доступу до освіти					
Тема 1.1. Освітні втрати: сутність, причини, наслідки	2				2
Тема 1.2. Проектування програм із подолання освітніх втрат		2	2		4
Тема 1.3. Інструменти діагностування та подолання освітніх втрат		2			2
Тема 1.4. Трансформація освітніх втрат у можливості зростання		2	2		4

Тема 1.5. Професійна підтримка вчителів з питань подолання освітніх втрат	2				2
Разом за модулем	4	6	4		14
МОДУЛЬ 2. Безпечне освітнє середовище: інтеграція психосоціальних практик і підходів, чутливих до травми					
Тема 2.1. Вплив війни на навчання та поведінку учнів	2				2
Тема 2.2. Стратегії підтримки учнів, які пережили травматичні події		4	2		6
Тема 2.3. Створення безпечного освітнього середовища: ключові маркери		4			4
Тема 2.4. Внутрішній ресурс педагога, або Як не згоріти, підтримуючи інших		2			2
Разом за модулем	2	10	2		14
Підсумкові заходи				2	2
Усього	6	16	6	2	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. СИСТЕМНА РОБОТА ЩОДО ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЯК ПЕРЕДУМОВА РІВНОГО ДОСТУПУ ДО ОСВІТИ

Тема 1.1. Освітні втрати: сутність, причини, наслідки

Поняття «освітні втрати» та «освітні розриви»: спільне та відмінне. Причини освітніх втрат.

Освітні втрати в контексті збройної агресії РФ, пандемії, вимушеного переміщення. Фактори появи освітніх втрат, які не пов'язані з воєнним станом: некомпетентне управління, відсутність мотивації та відповідальності, імітація навчання. Деструктивні дії «агентів змін». Провал реформи НУШ. Небажання визнавати та виправляти помилки.

Наслідки освітніх втрат (економічні, психологічні, соціальні, академічні). Шляхи подолання освітніх втрат як передумови рівного доступу до освіти.

Тема 1.2. Проєктування програм із подолання освітніх втрат

Діагностичний складник: інструменти для виявлення освітніх втрат (тести, опитування, спостереження та інше); аналіз прогалин у знаннях, уміннях та навичках.

Побудова індивідуальних освітніх траєкторій на основі результатів діагностики.

Форми організації навчання, адаптовані під потреби здобувачів освіти та умови навчання (інтенсивні курси, модулі, літні школи; змішане навчання; тьюторингові сесії, групова та індивідуальна підтримка; використання резервного часу в розкладі тощо).

Адаптація та модифікація навчального контенту: концентрація на ключових темах і базових знаннях; скорочення та/або інтеграція навчального матеріалу; використання міжпредметних зв'язків; варіативність у формах подачі матеріалу тощо.

Способи, механізми імплементації програм із подолання освітніх втрат. Моніторинг та оцінювання ефективності програм (відстеження динаміки прогресу учнів; збір зворотного зв'язку від учнів, батьків, педагогів; коригування програм залежно від отриманих результатів тощо).

Тема 1.3. Інструменти діагностування та подолання освітніх втрат

Вимоги державного стандарту та освітніх програм як критерії виявлення освітніх втрат здобувачів освіти.

Інструменти для вимірювання та подолання освітніх втрат (відповідно до освітньої галузі).

Вимірювання освітніх втрат учнів у програмах з надолуження (відповідно до освітньої галузі).

Цифрові інструменти для діагностування освітніх втрат та відстеження прогресу кожного учня (відповідно до освітньої галузі).

Програми та цифрові ресурси для подолання освітніх втрат, які генерують завдання, вправи та тести з урахуванням потреб конкретного учня.

Доступність та інклюзивність цифрових рішень. Створення власних цифрових ресурсів для подолання освітніх втрат.

Тема 1.4. Трансформація освітніх втрат у можливості зростання

Педагогічні стратегії трансформації освітніх втрат на можливості особистісного зростання.

Інструменти персоналізації навчання: карта предмета, індивідуальна карта розвитку тощо.

Зміст, форми та методи мотивації учнів після тривалих перерв у навчанні.

Підтримка психологічного здоров'я учасників освітнього процесу під час подолання освітніх втрат.

Психолого-педагогічні передумови подолання освітніх втрат: установлення позитивної взаємодії педагога з учнем; урахування емоційного стану учнів після кризових подій (війна, пандемія); підвищення мотивації учнів до навчання; якісний зворотний зв'язок та практики рефлексії; співпраця з психологом, соціальним педагогом, батьками тощо.

Тема 1.5. Професійна підтримка вчителів з питань подолання освітніх втрат у здобувачів освіти

Вибудова стратегії роботи з подолання освітніх втрат на рівні школи та громади.

Форми підвищення кваліфікації педагогів з питань надолуження освітніх втрат у здобувачів освіти.

Національні й міжнародні практики подолання освітніх втрат для професійного зростання. Обмін досвідом, методичні кейси.

Професійні орієнтири для педагога щодо реалізації програм з подолання освітніх втрат (знання теоретичних і практичних засад організації освітнього процесу; методична підготовка щодо реалізації програм з подолання освітніх втрат; володіння основами психологічних знань і травма-інформованого підходу; володіння цифровими технологіями тощо).

Наставництво, супервізія, професійні спільноти як ефективні інструменти для професійної підтримки педагогів і підвищення якості освіти. Місце наставництва, супервізії та професійних спільнот для педагогів у контексті подолання освітніх втрат.

МОДУЛЬ 2. БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ: ІНТЕГРАЦІЯ ПСИХОСОЦІАЛЬНИХ ПРАКТИК І ПІДХОДІВ, ЧУТЛИВИХ ДО ТРАВМИ

Тема 2.1. Вплив травми на навчання та поведінку учнів

Визначення травми. Основні типи травм, з якими можуть стикатися учні. Травма в умовах війни, переміщення, втрати: особливості реагування. Імітація освіти як фактор травми: робота в умовах, коли значна частина учнів 9-х класів не вміють читати та не знають базових арифметичних операцій.

Типові реакції на травму (поведінкові, емоційні, фізіологічні, когнітивні тощо). Ознаки та симптоми стресу в дітей.

Роль захисних механізмів у протидії травмуючим подіям.

Вплив травми на освітній процес (зниження успішності, труднощі з організацією діяльності, нестійка мотивація, порушення соціальної взаємодії та інше).

Функціональна неграмотність дорослих як наслідок неефективності середньої освіти: вплив на життєвий цикл та професійну самореалізацію.

Методи виявлення психоемоційного стану учнів. Психофізіологічні розлади та кризові стани підлітків: ознаки депресії, тривожних розладів, емоційної нестабільності, самодеструктивної поведінки тощо. Зв'язок між травмою та дистресовою поведінкою здобувачів освіти. Прояви дистресу в класі.

Тема 2.2. Стратегії підтримки учнів, які пережили травматичні події

Сутність травма-інформованого підходу та його принципи.

Інтеграція стратегій травма-інформованого підходу в освітній процес НУШ: співпраця та позитивна взаємодія; побудова довірливих відносин; створення безпечного фізичного та емоційного простору тощо.

Перша психологічна допомога та протоколи її надання. Регуляція психоемоційного стану.

Профілактика стресу та емоційного вигорання в учнів у період підготовки до ДПА / НМТ (ЗНО): техніки саморегуляції, організація освітнього простору, підтримка мотивації тощо.

Форми надання психосоціальної підтримки здобувачам освіти, зокрема дітям, що пережили травматичні події.

Алгоритм перенаправлення до психологічної служби. Протоколи дій педагога в кризових ситуаціях у школі.

Тема 2.3. Створення безпечного освітнього середовища: ключові маркери та практичні підходи

Ключові маркери створення безпечного освітнього середовища, спрямованого на збереження психічного здоров'я та емоційного благополуччя учнів. Визначення характеристик безпечного освітнього простору.

Чекліст оцінювання класу за критеріями безпечного освітнього простору. Дизайн класу та його просторове рішення для підвищення комфорту та безпеки здобувачів освіти.

Роль учителя у створенні психофізичної та емоційної безпеки. Основи ефективної комунікації з учнями та батьками задля створення безпечного освітнього середовища: активне слухання, ненасильницьке спілкування, ресурсна підтримка, створення відкритого діалогу тощо.

Тема 2.4. Внутрішній ресурс педагога, або як не згоріти, підтримуючи інших

Особистісні, емоційні та професійні резерви, що допомагають учителю ефективно працювати, зберігати стійкість і підтримувати інших. Як працювати в умовах відсутності поваги з боку суспільства: правильна взаємодія з батьками та учнями. Сприйняття школи як розважального закладу.

Профілактика вигорання та розвиток резильєнтності. Моделі психологічного благополуччя. Фактори стресостійкості. Вторинна травматизація: ознаки,

профілактика, самодопомога. Мотивація досягнення успіху та уникнення невдач: які є обов'язки у вчителя насправді і як сказати «ні» на необґрунтовані вимоги.

Емоційна грамотність педагога як основа психосоціальної підтримки здобувачів освіти: розуміння власних емоцій, навички емоційної саморегуляції, здатність до співпереживання тощо. Як реагувати на проблемні ситуації та провокації.

Практичні стратегії збереження внутрішнього ресурсу педагогів.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Розробити план-конспект 15-хвилинного модуля уроку з використанням стратегій подолання освітніх втрат (наприклад, метод «концентрації на ключових темах»).
2. Провести самооцінювання власного віртуального або фізичного навчального кабінету за критеріями безпечного освітнього простору.
3. На основі запропонованих (гіпотетичних) результатів тестування скласти індивідуальний план надолуження знань для учня, враховуючи адаптацію навчального контенту.
4. Розробка діагностичного модуля: створити фрагмент вхідного тестування, що базується на вимогах державного стандарту, для ідентифікації прогалин у знаннях з конкретної теми

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Міжнародний досвід: Дослідити 1-2 міжнародні кейси (наприклад, програми «Summer Learning» або тьюторинг) та оцінити можливість їх адаптації у вашому закладі.
2. Порівняльний аналіз: У чому полягає принципова відмінність між термінами «освітні втрати» та «освітні розриви» в умовах сучасної України?
3. Економічні та соціальні наслідки: Яким чином тривалі освітні втрати впливають на майбутній людський капітал України в перспективі до 2030 року?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників з іншими органами та службами: наказ Міністерства освіти і науки України від 02.10.2018 № 1047.
2. Про затвердження Положення про психологічну службу в системі освіти України: наказ Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 № 509.
3. Про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898 (станом на 02.09.2022).

4. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII (зі змінами).
5. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX (зі змінами).

Основна література

1. Лікарчук Ігор. Авторська колонка освітнього експерта. URL: <https://osvita.ua/blogs/tag-likarchuk/>
2. Громовий Віктор. Авторська колонка освітнього експерта. URL: <https://vseosvita.ua/user/id1578108/blog>
3. Іваницький О. І., Бондар О. Г., Прокоф'єв О. Ю. Формування м'яких навичок («soft skills») у студентів спеціальностей 011 Освітні, педагогічні науки та 014 Середня освіта у процесі магістерської підготовки. Вісник науки та освіти. 2025. № 8. С. 1224-1237.
4. Діагностика та компенсація освітніх втрат у загальній середній освіті України: методичні рекомендації / кол. автор.; за загальною редакцією О. М. Топузова; укл. М. В. Головка. — [Електронне видання].— Київ : Педагогічна думка, 2023.— 187 с.
5. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу. Навчально-методичний посібник / Андрєєнкова В. Л., Войцях Т. В., Гриців І. П., Мельничук В. О., Сабліна Н. О., Флярковська О. В., Харківська Т. А. К., 2023. 126 с.
6. Бичко Г., Терещенко В. Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи подолання. УЦОЯО, 2023. URL: <https://testportal.gov.ua/wpcontent/uploads/2023/04/Learning-losses-Ukraine.pdf>
7. Головатенко Т. Тенденції підготовки вчителів до впровадження травмаінформованого навчання: досвід розвинених країн. Освітологія, 2023, № 12. С. 42-54.
8. Лисогор Л., Берендєєв С., Косенчук Ю. Використання електронних освітніх матеріалів у освітньому процесі: сучасні підходи і технології Нової української школи. Випуск 1: Навчально-методичний посібник. – Київ, 2023. – 117 с.